

Acest volum a apărut în cadrul Programului de Promovare a tinerilor cercetători derulat de Asociația Lumen cu susținere financiară din partea Editurii Lumen, Asociația Lumen și Euromarket Advertising.

www.asociatialumen.ro

www.librariavirtuala.com

Materialul nu reprezintă în mod obligatoriu punctul de vedere al editorului sau al finanțatorilor.

Acest material este protejat de *legilt* copyright-ului în vigoare. Orice multiplicare neautorizată, indiferent de suport, este interzisă și va fi pedepsită conform legii.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:
Costel Dumbravă, Cristina Costandache, Ștefan Antonio Sandu — *Cercetări multidimensionale în științele umaniste*. Iași, Editura Lumen, 2005, România
Bibligr.
P: 170, cm 16,8X24,2 ISBN :
973-7766-47-4

Design copertă: Euro Market Advertising

- 6.FEB. 2006

Cristina Costandache

Costel Dumbravă

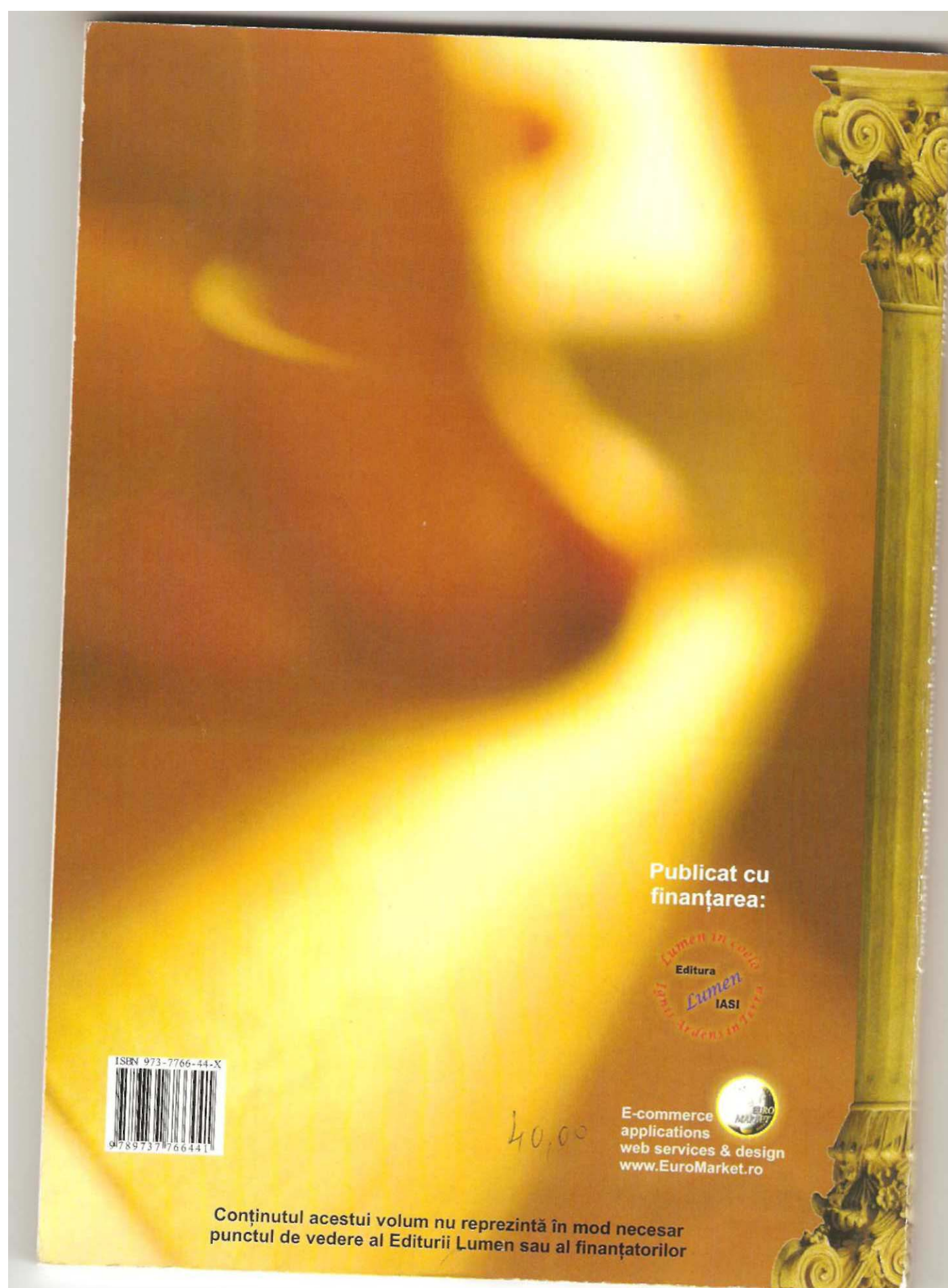
Antonio Sandu

Cercetări multidimensionale
în științele umaniste

COLECȚIE DE SUCCES

LUMEN

Costei DUMBRAVĂ Cristina COSTÂND ACHE
Ștefan Antonio SANDU

Cercetări multidimensionale în științele umaniste

Editura Lumen
2005

128656

Costei DUMBRAVĂ Cristina COSTANDACHE
Ștefan Antonio SANDU

Cercetări multidimensionale în științele umaniste

000000389319 **389319**
7 **B.C.U. IAȘI**

Cuprins

COSTEL DUMBRAVĂ

LIBERALISM ȘI DIVERSITATE..... 9

Diversitatea - o stare de fapt..... 11

I, Politica indiferenței..... 13

1. Modernitatea liberală 13

 Ce este modernitatea? 13

 Raționalismul modern 15

 Etica autonomiei 16

2. Liberalismul - teorie a modernității..... 18

 Raționalismul liberal 18

 Individualismul liberal 20

3. Liberalism și diversitate 23

 Privatizarea diferențelor.....23

 Neutralitatea statului26

II. Politica diferenței 29

1. Postmodernitatea post-liberală 29

 Obsesia sfârșiturilor29

 Antifundaționalismul30

 Etici postmoderne33

2. Contestarea indiferenței liberale 39

 Inconsistența distincției public/privat :39

 Critica drepturilor individuale42

 Critica neutralității statului liberal45

3. Multiculturalismul - politică a diferenței 49

 Echitate și recompensă 50

 Diversitatea benefică 52

 Critici ale politicii diferenței 53

Concluzii57

Conclusions61

Bibliografie64

CRISTINA COSTANDACHE

**CORNELIU COPOSU ȘI PARTIDUL NAȚIONAL
ȚĂRĂnesc CREȘTIN DEMOCRAT67**

Introducere 69

Capitolul I Partidul Național Țărănesc..... 73

Secțiunea 1. Partidul Național Român..... 73

Secțiunea a 2-a. Partidul Țărănesc..... 75

Secțiunea a 3-a. Fuziunea..... 76

Secțiunea a 4-a. Perioada interbelică și cel de-Al Doilea
Război Mondial 77

Secțiunea a 5-a. După armistițiu..... 81

Secțiunea a 6-a. Tânărul Corneliu Coposu 84

Capitolul II După cincizeci de ani..... 86

Secțiunea 1. Disidența..... 87

Secțiunea a 2-a. Opoziția..... 90

Secțiunea a 3-a. Acțiuni represive la adresa Opoziției 93

Secțiunea a 4-a. Demersuri civice..... 98

Secțiunea a 5-a. Fenomenul Piața Universității.....98

Secțiunea a 6-a. Contextul politic care a facilitat
concentrarea opoziției democratice în jurul PNȚCD..... 99

Secțiunea a 7-a. Convenția Democratică din România 101

Capitolul III Corneliu Coposu..... 103

Capitolul IV începutul sfârșitului..... 111

Capitolul V Epilog 114

Note 116

Bibliografie..... 119

ȘTEFAN ANTONIO SANDU

MODELE DE UNIVERS	121
a Introducere la o posibilă hermeneutică metafizică asupra științei	123
P Modele de univers.....	126
Spațiul în expansiune	128
Universul în inflație.....	129
Dimensiuni ale Universului.....	131
Găuri de vierme.....	132
Modelul emanației fonematice	134
X Vidul ca esență a Universului	139
5 Pralaya sau sfârșitul eternității	143
e Reflecții metafizice asupra spiritului științific	145
Note	149
Bibliografie	152

CRISTINA CONSTANDACHE

**CORNELIU COPOSU SI PARTIDUL
NAȚIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN
DEMOCRAT**

*Influența lui Corneliu Coposu asupra evoluției imaginii și
activității politice a Partidului Național Țărănesc Creștin*

Democrat în perioada 1989 - 2000

Introducere

Lucrarea de față nu propune o analiză istorică a evoluției Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat sau mitizarea liderului său cel mai de seamă, Corneliu Coposu.

Dimpotrivă, demersul este mult mai actual și urmărește să prezinte modul în care imaginea acestor două entități nu numai că a evoluat în paralel prin prisma activității lor, dar a ajuns în cele din urmă să se suprapună pentru că în final, PNȚCD să supraviețuiască prin capitalul de imagine moștenit de la liderul său.

Într-unul din textele publicate în ziarul *Dreptatea*, nr. 504 din 26 noiembrie 1991, Corneliu Coposu afirma: „în decembrie 1989, România a scuturat jugul comunist cu prețul a numeroase vieți de tineri generoși. Revoluția noastră a fost furată. Noi suntem încă în opoziție, dar știm că libertatea este posibilă. (...) Românii speră în mod ferm să realizeze un stat de drept în România, după o jumătate de secol de abuzuri și nedreptăți; trebuie deci acum ca dreptatea să fie făcută. (...) Există totuși un risc, acel prezentat de «societatea de consum» care vrea să învingă marxismul pe un teren care rămâne pur materialist, exaltând satisfacțiile materiale ale omului, într-o societate care exclude, în aceeași măsură ca și marxismul, valorile spirituale. Acestea au un risc care poate atinge, bineînțeles, țările eliberate din Est, dar la fel de ușor tinerele generații de pretutindeni, dacă instrucția lor se limitează la noțiuni tehnice și neglijează cultura spirituală.”

Cuvintele sale s-au dovedit, ca de atâtea ori, profetice, pentru că imaginea liderului țăranist, nu numai că va evolua în paralel, după 1989, alături de cea a lui Ion Iliescu, dar va ajunge să fie promovată ca produs politic de către intelectualii care l-au văzut ca nucleul opoziției democratice.

„Era un animal politic de rasă (...). Între el și Iliescu era o relație de evitare respectuoasă. Fiecare, în sinea lui, recunoștea valoarea celuilalt, dar nici unul nu o arăta. Se păstrau reciproc la distanță, neacceptându-se prea mult, unul lângă altul”.¹

Realitatea cotidiană, avea să devină după momentul 1989, o realitate dominată de regulile culturii de consum, o lume a imaginii în care „toți devenim consumatori de realitate, o lume în care operatorii din sistemul mediatic devin „creatori și vânzători de realitate”.

Această realitate „mediatizată”. prelucrată și codificată pe înțelesul publicului, realitate secundă pe care industriile mediatice o produc pentru „clienții” care consumă în devălmășie, ia locul realității primare. Viața politică este de neimaginat azi fără sistemul mediatic. Manifestările politice, ceremoniile protocolare, limbajele și simbolurile utilizate, aparițiile publice ale oamenilor politici, alocuțiunile mediatice, conferințele de presă, toate acestea alcătuiesc forme de existență ale vieții politice.

În România, în perioada tranziției postcomuniste, câmpul mediatic a devenit principala arenă de confruntare politică, de dezbatere publică a alternativelor, de influențare a oamenilor, de formare a convingerilor și a atitudinilor politice. Natura ambivalență a acestor mijloace s-a manifestat în mod relevant în anii tranziției, întrucât ele s-au ilustrat în același timp că principalul factor de educare politică a cetățenilor, dar și că cel mai periculos instrument de manipulare a conștiințelor și a opiniilor politice ale grupurilor sau indivizilor.

Un alt motiv care orientează logica lucrării ar fi că societățile aflate în tranziție, cum este și România, sunt cele mai vulnerabile la fenomenul manipulării mediatice și politice. Aceste societăți, ieșite din „tăcerea” totalitară, când discursurile alternative erau imposibile, sunt agitate de fantasmе și temeri, de utopii con-juncturale și războaie mediatice, în care se utilizează etichete infamante, diversiuni și codificări ce falsifică realitățile pentru a manipula opinia publică în favoarea unor idei și acțiuni politice sau a unor versiuni interesate asupra evenimentelor.

Aceste războaie de imagine fac parte constitutivă din datele realității politice și sociale. În i ic”, indivizii reacționează nu în funcție de datele reale ale contextului, ci în funcție de imaginea lor despre aceste date. Spre deosebire de țările dezvoltate, unde indivizii sunt obișnuiți și acomodați deja cu practicile mediatice, aici cetățenii sunt seduși în mai mare măsură de versiunile mediatice asupra evenimentelor și nu dispun încă de un sistem de protecție împotriva manipulărilor.

În consecință, ei sunt vulnerabili la agresiunea informațională și pot confunda ușor o ceartă de cuvinte și de etichete cu o confruntare reală a modelelor de reformă. Așadar, este de înțeles de ce indivizii, grupurile sociale active, dar și cele pasive din cuprinsul acestor societăți nu au convingeri politice și orientări valorice stabile. Ei trăiesc într-o lume care se schimbă de la o zi la alta, într-o realitate în care oamenii acționează mai degrabă în funcție de imaginea lor despre realitate -imagine „prelucrată” și manipulată de sistemele mediatice - decât în funcție de datele obiective ale acestei realități.

Suntem implicați în jocul politic și implicit al manipulării pentru că avem nevoie de certitudinea existenței unei instanțe conducătoare, mai ales datorită alienării și înstrăinării cu care se confruntă omul postmodern.

Spectrul politic funcționează după aceleași reguli ale culturii de consum, fiind stimulat ca și acesta de mass-media. Sub forma divertismentului industrializat, această cultură orientează preferințele publicului larg către produsele de slabă calitate, ceea ce duce în cele din urmă la alterarea spiritului critic și a personalității umane, oferind uneltele perfecte pentru o manipulare în masă.

Tot aici intervine și forța miturilor, care au un loc bine stabilit în actualul context social și politic, însă în forme profane și degradate, care orientează structurile imaginarului colectiv și obțin efecte politice. Colectivitățile umane se comportă și astăzi mitic sub fascinația pe care o exercită mass-media.

Transformarea vieții politice în spectacol mediativ îndeplinește aceeași funcție de mitizare a personajelor politice, fiind vorba de o satisfacere nostalgică și secretă a omului mediocru, mărginit în existența sa, care speră să devină excepțional într-o zi, identificându-se în planul imaginației cu aceste personaje care îndeplinesc o funcție compensatoare față de existența sa. Interesați în a valorifica nevoia oamenilor de a-și găsi „rațiuni de a crede”, oamenii politici moderni dezvoltă o nouă „tehnică a mitului”. Miturile moderne sunt făurite metodic, conștient, cu sânge rece sau chiar cu cinism, ca orice armă la care pot recurge politicienii.

Apelul clasei politice românești la simboluri sau mituri ale istoriei, sau susceptibile de a trece în istorie, este un efort de legitimare atât a propriei persoane, cât și a noii ordini politice.

Oamenii politici devin personalități politice, personalitățile se transformă în personaje politice și, la capătul acestui drum, personajele politice se transformă în mituri politice pentru că multe dintre funcțiile îndeplinite anterior de mituri și ritualuri (în primul rând integrarea indivizilor în ordinea socială, consacrarea valorilor dominante și oferta de modele de gândire și comportament) au fost preluate de televiziune și de celelalte forme ale culturii media.

Dacă înainte de 1989, spectacolul politic reprezenta pentru electoratul român un simulacru, regimul nelăsându-i șansa unei opțiuni în adevăratul sens al cuvântului, după Revoluție, românii încearcă cu pași șovăielnici să se alăture celorlalte democrații europene. Deși din punct de vedere instituțional și social, distanța este încă foarte mare, din punct de vedere al asimilării manifestărilor culturii de consum, românii s-au apropiat mai repede de modelul occidental. Dar și în acest caz, apropierea este de multe ori forțată, fastul și spectacolul campaniilor electorale democratice negăsind corespondent în mentalul electoratului românesc.

Campaniile electorale democratice se desfășoară și la noi după logica de consum ale celor din Occident, diferența majoră rezidă însă în faptul că oricât de fastuos ar fi spectacolul politic, electoratul nu reușește să se identifice nici cu actorii politici, nici cu mesajul transmis, nici măcar cu spectacolul în sine.

Este poate motivul pentru care, electoratul român, chiar și la 15 ani după Revoluție, alege nu în funcție de cultura sau educația politică, dar în funcție de imaginea pe care o proiectează candidatul.

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

Spectacolul politic, în diversele sale forme, fie că e vorba de talkshow-uri, discursuri sau alte manifestări electorale cu tentă de divertisment au pentru el aceeași valoare ca oricare alte distracție venită din mass-media, există și îl influențează atât timp cât este prezentă, în momentul în care s-a încheiat, ea se evaporă din mintea publicului, care revine la starea anterioară de indiferență și asta pentru că românii le lipsește spiritul civic, le lipsește acea „poiană a lui Iocan”, un forum public unde să dezbată diversele aspecte ale vieții cotidiene, acele asociații voluntare care pentru Tocqueville reprezentau salvarea poporului american de la pericolele unui individualism dus la extreme, nu pentru că nu ar putea lua forma fizică dar pentru că nu este conștientizată și afirmată nevoia existenței unui astfel de cadru de discuții la nivelul cetățeanului de rând.

Indivizii devin atunci o victimă facilă a manipulării nu atât datorită lipsei de cultură civică, cât mai ales indiferenței manifestate față de orice formă a implicării în procesul decizional. Tocqueville considera că individualismul era o expresie recentă apărută dintr-o idee veche. Strămoșii noștri cunoșteau egoismul, provenind dintr-un instinct orb, dintr-o dragoste exagerată față de sine care îl face pe om să nu se raporteze decât la el și să se prefere pe sine înaintea tuturor, în timp ce individualismul apare ca un sentiment calm și moderat care îl predispune pe cetățean să se *izoleze* de mulțimea semenilor, împreună cu familia și prietenii, astfel încât, după ce și-a format o mică societate pentru folosul său, lasă marea *societate* în seama ei. —

Românii s-ar părea însă că se află astăzi undeva la jumătatea *drumului dintre* egoism și individualism. Nu au depășit încă stadiul egoismului pentru că multe dintre manifestări apar

ca rezultat al unor judecăți pasionale și iraționale, produsul unor credințe adânc înrădăcinate, decât ca răspunsul rațional la o situație dată.

Comunismul a pus indivizii pe poziții de egalitate fără ca între ei să existe o legătură comună, a încercat să creeze relații artificiale și chiar o atitudine civică, dacă ne gândim la multele organizații în care trebuia să fii înscris, de la stadiul de „șoim al patriei” până la momentul pensionării, în cadrul unei societăți cu o lungă tradiție de anomie și individualism rural.

Este evident că nu a reușit, dar a creat în schimb o psihoză la nivel național al unui dușman comun care în acest caz era reprezentat de fiecare dintre noi, oricine putea fi acel cineva care te raportează poliției secrete, indiferent că era vorba de membru al familiei sau prieten. Tocmai din acest motiv, paradoxul sistemului comunist din România a constatat în însăși cauza prăbușirii sale. În aceste condiții, nu e de mirare că după 1989, societatea românească a revenit în climatul de indiferență din care fusese scoasă cu forța de către totalitarism, iar egalitatea democratică i-a făcut pe români să nu se gândească decât la ei, ridicând indiferența la rangul de virtute publică.

Capitolul I Partidul Național Țărănesc

Secțiunea 1. Partidul Național Român

Partidul Național Român din Transilvania s-a constituit în anul 1869. două momente fiind definitorii pentru acest început:

- la 26 ianuarie/7 februarie 1869, fruntașii politici ai românilor bănățeni, adunați la Timișoara au întemeiat Partidul Național Român din Banat și Ungaria, au hotărât să participe „activ”, adică și electoral, la viața politică și au ales în fruntea lor pe Alexandru Mocioni;

- la 23-24 februarie/7-8 martie 1869, la Miercurea Sibiului s-a ținut o conferință națională a fruntașilor politici ai românilor din Transilvania, în cursul căreia s-a constituit Partidul Național Român din Transilvania, sub conducerea lui Ilie Măcelariu, și s-a adoptat „pasivismul” ca tactică politică, urmând ca partidul să se abțină de a participa la lupta electorală inegală din Austro-Ungaria, dar continuând lupta politică națională.

Reacția din partea autorităților la apariția partidelor nu s-a lăsat mult așteptată, după nici o lună, la 23 martie/3 aprilie 1869, autoritățile interzicând activitatea lor, motivând că în Imperiul Austro-Ungar „nu pot exista partide naționale”.

La 30 aprilie-2 mai/12-14 mai 1881, cercurile electorale ale românilor din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, întrunite la Sibiu, au hotărât unificarea Partidului Național Român din Banat și Ungaria cu Partidul Național Român din Transilvania într-un singur partid, sub numele de Partidul Național Român din Transilvania, care a proclamat ca tactică de luptă politică „activismul”.

În zilele de 8-9 ianuarie/20-21 ianuarie 1892, fruntașii Partidului Național Român (PNR) s-au întrunit într-o conferință extraordinară la Sibiu, alegând ca președinte al partidului pe dr. Ioan Rațiu. În același moment s-a luat hotărârea elaborării unui „Memorandum”² al românilor ce urmă să fie adresat împăratului de la Viena, Franz Joseph. Memorandumul a susținut revendicările românilor din Imperiu și a denunțat politica de asuprire națională și intoleranță practică de guvernul de la Budapesta. Inițiativa nu a fost încununată de succes, împăratul refuzând să primească delegația „memorandiștilor”, iar semnatarii și conducătorii acțiunii au fost trimiși în judecată.

Chiar dacă acțiunea nu a dat roadele scontate, ea a adus o publicitate binevenită pentru cauza românilor.

Reprezentanții partidului au candidat în alegerile din 1905, când au fost aleși opt deputați români, iar în 1906 au obținut 15 locuri de deputați în Parlamentul de la Budapesta, printre care Iuliu Maniu³ și Alexandru Vaida-Voievod.

În anii celui de-al Doilea Război Mondial situația partidului a devenit din nou destul de precară, el suspendându-și activitatea din cauza presiunilor autorităților⁴.

După sfârșitul războiului cauza naționalităților din cadrul Imperiului a primit un nou impuls, astfel că, în urmă Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia, la 2 decembrie 1918, Marele Sfat a ales prima conducere românească a Transilvaniei, Consiliul Dirigent, prezidat de Iuliu Maniu.

Primul act semnificativ de integrare cu Vechiul Regat al partidului a fost trimiterea în guvernul central de la București a trei reprezentanți ai Transilvaniei: Ștefan Cicio Pop, Alexandru Vaida-Voievod și Vasile Goldiș. Semnificativ este faptul că, în alegerile parlamentare de la începutul lunii noiembrie 1919, Partidul Național Român a obținut 199 de mandate din 205 atribuite Transilvaniei⁵.

La 25 noiembrie 1919, după alegeri, s-a constituit „Blocul Parlamentar” al reprezentanților mai multor partide: Partidul Național Român, Partidul Democrat al Unirii din Bucovina, Partidul Țărănesc din Vechiul Regat, Partidul Țărănesc din Basarabia și Partidul Nationalist-Democrat al lui Nicolae Iorga.

Alegerile din mai - iunie 1920, organizate de guvernul generalului Alexandru Averescu, care dizolvase Consiliul Dirigent (decretul din 2 aprilie 1920), după o campanie electorală exercitată „în forță” de către Partidul Poporului condus de General, au avut drept rezultat înfrângerea PNR. Acesta a obținut doar 23 de mandate din 121 de candidaturi depuse.

Alegerile organizate de liberali (1-11 martie 1922), au adus Partidului Național Român o nouă înfrângere, experiență care a impus ideea fuziunii PNR cu un partid din Vechiul Regat. Până la marea fuziune din octombrie 1926 cu Partidul Țărănesc, Partidul Național Român a absorbit, în noiembrie 1922, Partidul Conservator-Democrat al lui Take Ionescu⁶, apoi, în 1923, grupul Pelivan, compus din liberali basarabeni, și, în martie 1925, Partidul Naționalist al Poporului, condus de Nicolae Iorga și Constantin Argetoianu.

Secțiunea a 2-a. Partidul Țărănesc

Conform istoriei oficiale a PNȚCD, „Partidul Țărănesc și-a asumat sarcina de a emancipa clasa țărănească majoritară, dar subjugată economic sistemului latifundiar din

propria-i țară"⁷. Astfel, spre sfârșitul secolului al XIX-lea, învățătorul Constantin Dobrescu-Argeș, conștient de mizeria în care se zbătea țărănimea română, a reușit să descătușeze conștiințele acestei categorii sociale. La 4 octombrie 1895, s-a întrunit un congres Țărănesc la București, constituindu-se prima organizație politică proprie a țăranimii, sub denumirea de Partida țăărănească.

Promisiunile făcute soldaților-țărani de Regele Ferdinand, în 1917, că vor fi împroprietăriți după terminarea războiului și vor avea drept de vot universal, au pus baza revendicărilor pe care Partidul Țărănesc le va promova pe scena politică. Acesta își are rădăcina directă în consfătuirea cu caracter politic la București, în ziua de 5/18 decembrie 1918 convocată de Ion Mihalache la care au participat peste 160 de învățători, preoți și săteni delegați ai federațiilor băncilor populare din opt județe.

Imediat după constituire, partidul a atras în jurul său grupări sau cercuri social-culturale cu vederi democratice. S-a înregistrat și adeziunea unei mari părți a intelectualilor.

Alegerile din toamna lui 1919 au adus Partidului Țărănesc o victorie care i-a depășit așteptările: 137 de mandate, din care 61 în Vechiul Regat, 72 în Basarabia și 4 în Transilvania.

Participarea la guvernare i-a adus partidului posibilitatea promovării liniei sale politice, însă fricțiunile cu liberalii sprijiniți de Rege au dus la căderea Guvernului, pe 13 martie 1920.

La alegerile din 1920, câștigate de generalul Averescu cu Partidul Poporului, Partidul Țărănesc s-a afirmat ca principalul partid de opoziție, însumând 44 de mandate (35 în Vechiul Regat și 9 în Transilvania), față de cele 23 ale Partidului Național Român, 19 ale Partidului Socialist, 16 ale Partidului Național Liberal ș.a.

O coagulare importantă a forțelor politice are loc în 18 iulie 1921 când, o dată cu înscrierea dr. Nicolae Lupu în partid, grupul Halippa din Partidul Țărănesc din Basarabia a aderat cu cei 11 deputați ai săi la partidul condus de Ion Mihalache.

Alegerile din 1922 au marcat victoria Partidului Național Liberal (222 mandate), urmat de Partidul Țărănesc (40 mandate) și de Partidul Național Român (26 mandate).

Secțiunea a 3-a. Fuziunea

În Partidul Țărănesc se dezvoltase un puternic curent de opinii favorabil fuziunii cu Partidul Național în vederea creării unui organism politic puternic, capabil să înfrunte PNL-ul și să răstoarne Guvernul lui Averescu.

La 10 februarie 1924, Partidul Țărănesc lua inițiativa de a cere oficial partidelor de opoziție, crearea unui front unic.

Negocierile privind o eventuală unire a celor două partide s-au desfășurat în două etape:

- Minai Popovici - Virgil Madgearu;
- Iuliu Maniu - Ion Mihalache.

S-a convenit un acord de fuziune bazat pe următoarele principii:

- garantarea drepturilor și libertăților cetățenești;

- apărarea țăranimii contra exploatării;
- dezvoltarea industriei alimentare;
- atragerea capitalului străin;
- ameliorarea condițiilor de viață ale clasei muncitoare;
- cooperarea internațională.

Partidul Țărănesc a fost de acord cu paritatea în conducere (câte șase reprezentanți) și cu președinția lui Iuliu Maniu.

Cum alegerile erau apropiate, Partidul Țărănesc a hotărât (24 aprilie 1926) începerea urgentă a tratativelor mai întâi pentru încheierea unui cartel electoral și a amânat, după alegeri, discuțiile în vederea fuziunii, acceptată în principiu.

La 10-11 iulie 1926 Partidul Țărănesc a decis că este momentul ca fuziunea propusă de Partidul Național Român să fie realizată, astfel că, în ziua de 26 septembrie 1926, Delegația Permanentă a Partidului Național Român și Comitetul Central Executiv al Partidului Țărănesc au aprobat, în ședințe separate, unificarea.

Biroul de conducere al noului partid era alcătuit din șapte membri: Iuliu Maniu (PNR) - președinte; Ion Mihalache (PȚ), dr. Nicolae Lupu (PȚ), Alexandru Vaida-Voievod (PNR) și Pavel Brătășanu (PNR) - vicepreședinți; Virgil Madgearu (PȚ) - secretar general; Mihai Popovici (PNR) - casier.

Ratificarea fuziunii de către cele două partide s-a petrecut la 10 octombrie 1926, astfel semnându-se actul de naștere al noului partid: Partidul Național Țărănesc (PNȚ).

Programul noului partid avea un caracter democratic oferind speranțe tuturor categoriile sociale. Mai important însă decât programul partidului a fost apariția unei alternative la dominația liberală.

Cei care au fost ostili fuziunii abia înfăptuite, personalități de marcă, precum Nicolae Iorga, Constantin Argetoianu, dr. Nicolae Lupu și N. Filipescu s-au retras din partid, însă noul Partid Național Țărănesc nu a luat în serios aceste sciziuni, mai ales pentru că beneficia de susținerea opiniei publice, fiind perceput ca principala forță care se va opune guvernării liberale.

Secțiunea a 4-a. Perioada interbelică și cel de-Al Doilea Război Mondial

Încă de la primul manifest, PNȚ și-a arătat hotărârea de a răsturna guvernul averescan și a pune capăt oligarhiei liberale.

În 1928 pe fondul dispariției unor personalități precum Regele Ferdinand și președintele liberal Ion I. Brătianu, PNȚ a hotărât retragerea din Parlament a propriilor deputați și senatori, și constituirea lor într-un for politic independent precum și convocarea unei mari adunări naționale la Alba Iulia, simultan cu alte cinci întruniri organizate în orașele București, Brăila, Cernăuți, Craiova și Iași.

La data de 6 mai 1928, în sala teatrului I. L. Caragiale din Alba-Iulia, a avut loc al doilea Congres general al Partidului Național Țărănesc, la care au participat 677 delegați din toate județele țării.

În urmă evenimentelor politice și sociale din țară, Guvernul liberal și-a înaintat demisia iar Maniu a fost chemat la guvernare.

Lua astfel sfârșit un deceniu de dominație liberală, perioadă în care se construiseră și afirmaseră instituțiile statului național unitar român, se înregistraseră progrese remarcabile în toate domeniile dar mai ales în cel economic, iar România devenise o țară respectată pe plan internațional.

Neexistând însă o cultură politică, opiniile electoratului erau de cele mai multe ori contradictorii, votul se dădea nu în funcție de realitatea obiectivă, dar în funcție de o anumită stare de spirit, generată de speranțele puse într-un *om providențial* care va trage la răspundere răufăcătorii și va duce la îndreptarea țării (baza votului dat lui Averescu în 1920), de speranțele puse într-un *partid* care va inaugura o nouă eră de dreptate și democrație (situația alegerilor din 1928, câștigate cu o majoritate fără precedent de PNT) sau de speranțele puse în schimbarea sistemului de guvernare (venirea la putere a legionarilor în 1937).

Revenind la situația din 1928, înțelegem de ce opinia publică nu era dispusă să își amintească de vreo realizare a guvernelor liberale, dar din contra, le socotea vinovate de toate neîmplinirile generale și personale.

Partidul Național Țărănesc s-a format în contextul în care liberalii erau percepuți ca profitorii unei politici economice egoiste, promovată în interesul unei oligarhii; ca asupritorii muncitorilor, țăranilor, intelectualilor și funcționarilor, ca autorii unei dictaturi feroce.

Vestea demisiei Guvernului liberal a fost primită cu satisfacție de opinia publică, doritoare ca în România să înceapă o eră nouă, democratică.

Maniu a insistat pentru formarea unui guvern național - Țărănesc, și nu unul de coaliție, în condițiile în care până și Regele îi sugerase să accepte o formulă de compromis.

Guvernul prezentat la 10 noiembrie 1928, era format însă numai din membri PNT: Alexandru Vaida-Voievod (interne), Aurel Vlad (culte și arte), Mihai Po-povici (finanțe), Ion Mihalache (agricultură și domenii), Virgil Madgearu (industrie și comerț), Gheorghe Gh. Mironescu (afaceri străine), Grigore Iunian (justiție), Ion Răducanu (muncă, cooperatie și asigurări sociale), Nicolae Cos-tăchescu (instrucțiune publică) ș.a.

Noua formulă politică a fost primită cu un entuziasm uriaș de către opinia publică. Din punct de vedere al capitalului de imagine, situația de atunci, din 1928 se aseamănă foarte mult cu cea din 1996, când CDR a câștigat alegerile. Nu întâmplător, cel care ducea Convenția la victorie era continuatorul celui ce în 1928 a condus PNT-ul spre o victorie răsunătoare.

Presa vremii se arăta deosebit de favorabilă noii puteri, în contextul în care opinia publică se declara fericită că scăpase de dictatura liberală și că în sfârșit la conducerea țării se aflau oameni noi, cinstiți, care vor fi depus toate eforturile în vederea îmbunătățirii situației generale și a fiecărui cetățean în parte.

încrederea de care a beneficiat atunci PNȚ-ul, avea să se repete doar peste 68 de ani, în 1996.

Cuvintele cele mai des folosite erau „eră nouă”, „democrație”, „libertate”; ziarul *Dreptatea* (ziarul PNȚ) vorbind despre victoria guvernului Maniu ca despre „izbânda națiunii”.

Mai mult, în București, în capitalele de județ dar și în comune, au avut loc manifestații de stradă prin care poporul își exprima bucuria pentru schimbarea produsă.

Conform cu tradiția acelor vremuri, care arăta că odată cu formarea unui nou guvern acesta organiza alegerile și le și câștiga, PNȚ a obținut: 77,76% și 348 de mandate pentru Cameră.

Guvernarea țărănistă a fost marcată de apariția în acea perioadă a celei mai mari crize economice din lumea capitalistă (1929-1933), accentuată în țara noastră de prețurile de dumping a produselor agricole practicate de URSS.

Starea euforică din 1928 s-a evaporat repede, începutul lui 1929 și până în prima jumătate a lui 1930 aducând o spectaculoasă schimbare de mentalitate în rândul populației. S-a instalat o stare de decepție generală, ale cărei ecouri erau făcute publice de presa care îl acuza pe Maniu că nu respectă programul partidului și că nu ia măsuri energice pentru redresarea vieții economice.

În urmă situației grele economice, precum și a evenimentelor politice interne marcate de reîntoarcerea regelui Carol, Iuliu Maniu a prezentat demisia guvernului la 8 octombrie 1930. A urmat tot un guvern PNȚ, condus de Gheorghe Gh. Mironescu.

Cel de-al doilea deceniu interbelic s-a caracterizat prin alternanța la putere a liberalilor cu național - țărăniști. Între 1933 - 1937 au existat nu mai puțin de 14 guverne.

Chiar și după 1938, când Regele a devenit un factor activ de guvernare, fluctuația a continuat încă doi ani și jumătate, până pe 6 septembrie 1940.

Între 1928 - 1930, PNL trecea și el printr-o situație dificilă. Epuizat de guvernare, a fost marcat de puternice conflicte între „bătrâni” și „tineri”, între menținerea unei poziții tradiționale sau adaptarea la nevoile curente.

Pe acest fundal, a început să se afirme mișcarea lui Corneliu Zelea Codreanu.

În anii '30, de PNȚ s-au despărțit două personalități proeminente: Constantin Stere (4 aprilie 1930) și Grigore Iulian (13 octombrie 1932), aceștia organizând separat partide de sorginte țărănească, și anume: Constantin Stere - Partidul Țărănesc-Democrat (6 mai 1931), iar Grigore Iulian - Partidul Radical - Țărănesc (20 noiembrie 1932).

De la 21 noiembrie 1933 Ion Mihalache a fost ales în funcția de președinte al partidului și partidul său a trecut în opoziție.

O consolidare a partidului a avut loc prin revenirea, la 11 martie 1934, a Partidului Țărănesc (dr. Nicolae Lupu), desprins din PNȚ cu șapte ani în urmă, dar, aproape concomitent, a avut loc și o slăbire prin sciziunea lui Alexandru Vaida-Voievod.

Al treilea Congres General al Partidului Național Țărănesc, întrunit în zilele de 22 și 23 aprilie 1935, în sala „Rio” din București, l-a confirmat pe Ion Mihalache în funcția de președinte al partidului. După doi ani, la 4 aprilie 1937, a avut loc al patrulea Congres al

PNȚ, la acesta în ciuda susținerii lui Mihalache, Maniu nu a revenit la președinție, preferându-se păstrarea lui Mihalache în această funcție.

La 23 noiembrie 1937 are loc revenirea lui Iuliu Maniu la conducerea PNȚ, care a fost urmată de o mare afluență de noi înscrieri în partid, între care cea a lui Nicolae Titulescu.

O dată cu revenirea lui Maniu la președinția partidului, acesta s-a angajat într-o luptă deschisă împotriva manevrelor lui Carol al II -lea pentru instaurarea monarhiei autoritare.

Primul obiectiv a lui Maniu a fost înfrângerea guvernului Tătărașcu, devenit un instrument în mâinile Regelui. Iuliu Maniu a activat pentru coalizarea forțelor de opoziție.

Maniu a demonstrat în repetate rânduri că este un excelent politician. Dar poate nicăieri nu apare mai clar această trăsătură ca în cazul semnării pactului de neagresiune din 25 noiembrie 1937, în cadrul căruia Partidul Național Țărănesc (Iuliu Maniu), Partidul Național Liberal. (Gheorghe Brătianu), Totul pentru Țară (Comeliu Zelea Codreanu), Partidul Socialist (Iosif Jumanca), Uniunea Agrară (Constantin Argetoianu) și Uniunea Evreilor (dr. Wilhelm Fiiderman) se angajau să apere libertatea și corectitudinea alegerilor.

Pe lângă faptul că această inițiativă ar fi catalogată astăzi drept o excelentă strategie de marketing electoral, ea a avut darul de a urmări îndeaproape interesul lui Maniu.

Acesta urmărea de fapt să folosească Garda de Fier pentru atingerea propriilor obiective politice: înfrângerea guvernului Tătărașcu în alegeri, câștigarea lor de PNȚ și ajungerea în Guvern plus evitarea eventualelor agresiuni ale legionarilor împotriva național - țărăniștilor.

Rezultatul alegerilor a îndeplinit parțial obiectivele lui Maniu, Guvernul fiind îndepărtat însă, nici unul dintre celelalte partide nu a obținut o majoritate care să îi permită să formeze singur noul Guvern.

De la 24 februarie 1938, Regele a impus dictatura regală. La 30 martie au fost desființate prin decret-lege toate partidele, iar la 15 aprilie au fost închise sediile acestora, ca urmare a dizolvării. Pentru PNȚ, momentul a constituit, de fapt, cea de-a patra trecere în clandestinitate ca partid, dacă se iau în considerare și cele suferite anterior de PNR.

În august 1941, după ce trupele au atins linia Nistrului, îl regăsim pe Iuliu Maniu opunându-se continuării războiului, motiv pentru care a acceptat să discute cu Partidul Comunist din România, punând condiția ca acesta să se dezică de tezele antiromânești și să recunoască frontierele României din 1939.

Maniu a acționat și în vederea păstrării legăturilor cu aliații, în vederea retragerii României din război. În primăvara lui 1944, are loc un alt eveniment controversat din istoria partidului, când acesta a consimțit să constituie o alianță politică în care, alături de cele trei partide democratice, PNȚ, PNL și PSD, să între și Partidul Comunist din România. Reprezentanții forțelor politice implicate, Iuliu Maniu, Constantin (Dinu) I. C. Brătianu, Constantin Titel Petrescu și Lucrețiu Pătrășcanu au convenit la 20 iunie 1944 asupra platformei „Blocului Național

Democrat, care își însușea ideea semnării armistițiului în condițiile date, dar și intenția de a obține ulterior clauze cât mai favorabile, în ipoteza răsturnării prin forță a regimului antonescian, Corneliu Coposu, Aurel Leucă și Cezar Spineanu au fost însărcinați să preia, să depoziteze și să distribuie membrilor de partid armament din depozitele armatei.

La 23 august 1944, ora 16, a avut loc audiența mareșalului Antonescu la Regele Mihai I, în prezența generalilor Constantin Sănătescu, Aurel Aldea și a lui Mocsonyi Stârcea, care s-a încheiat cu demiterea guvernului de către Rege și arestarea lui Ion Antonescu, Mihai Antonescu și a generalului Constantin (Piki) Vasiliu, ministru adjunct de interne.

Secțiunea a 5-a. După armistițiu

La 23 august 1944, seara, s-a constituit guvernul Sănătescu, având în componența sa liderii celor patru partide: Iuliu Maniu, C. I. C. Brătianu, Constantin Titel Petrescu și Lucrețiu Pătrășcanu.

După actul de la 23 august 1944, Partidul Național Țărănesc s-a profilat ca principală forță politică a țării, iar speranțele întregii națiuni s-au concentrat în persoana lui Iuliu Maniu, cel mai înverșunat adversar al dictaturilor, luptătorul consecvent pentru păstrarea alianțelor tradiționale și a democrației.

În perioada 1944-1947, Maniu și-a construit, nu știm dacă deliberat sau nu, imaginea de om politic providențial.

Este remarcabil felul în care a știut să folosească momentele pe care realitatea politică i le-a pus la dispoziție.

Sunt câteva elemente care pot fi identificate în evoluția acestuia.

Scăderea prestigiului Partidului Național Liberal, și destrămarea acestuia în mai multe facțiuni, precum și dispariția competitorilor de imagine (I.G. Duca și N. Iorga fuseseră eliminați, Alexandru Vaida Voevod și Averescu - muriseră), i-au permis lui Iuliu Maniu să ocupe locul central pe scena politică.

Un al doilea factor ar fi consecvența de care a dat dovadă în activitatea politică. Am văzut și din semnarea pactului de neagresiune, că știa foarte bine ce urmărește și nu precumpănea nici un efort pentru a ajunge sau a obține ceea ce își dorea. Chiar dacă împrejurările i-au impus să facă câte un pas înapoi (vezi demisia din Guvern, demisia din funcția de președinte al partidului) a știut să aleagă exact momentul potrivit pentru a reveni. Nu e de mirare deci, că după război, era perceput ca omul providențial.

L-a ajutat foarte mult și starea electoratului. Am văzut deja că nu se putea vorbi de un vot obiectiv, și nici măcar de unul indiferent, ci mai degrabă de un vot haotic, bazat pe sentimente. În acest context, i-a fost mult mai ușor să manipuleze opinia publică, făcându-și apariția în momentele în care nemulțumirile erau cele mai accentuate. A căpătat alura de providențial pentru că părea să ofere electoratului soluția potrivită exact la momentul potrivit.

O altă calitate recunoscută și care a influențat, poate în cea mai mare măsură imaginea lui Maniu a fost capacitatea de a se impune în fața membrilor de partid în perioadele dificile.

Cunoscut era faptul că, sub aparența celui mai desăvârșit respect pentru formele conducerii democratice, Maniu urmărea să anuleze orice tendință de manifestare independentă sau care părea că-i umbrește autoritatea. Beneficia de o tenacitate nativă, și

nu-și exterioriza niciodată sentimentele, păstrând o anumită distanță, chiar și față de cel mai apropiat colaborator. Indiferent de ce se spunea, nu acționa decât după propria voință.

„Rar se poate întâlni o situație în care o conducere, în fond autoritară, să fie îmbrăcată în atâtea declarații de devotament față de principiile democrației sau de o convingere despre superioritatea absolută a propriei persoane să fie dedublă în manifestări de solitudine și răbdarea de a asculta pe oricine vine cu o idee, oricât de neînsemnată. Acesta era Maniu, care lăsa impresia unei modestii cu totul ieșită din comun.”⁸

Toate aceste atribute au construit în ochii opiniei publice o imagine de unitate și coerență care a devenit în timp și imaginea partidului.

În paralel și în aceeași măsură cu adevăratul la PNȚ, a crescut și înverșunarea PCDR, a cărui luptă pentru cucerirea puterii, în vederea înrobirii țării unei puteri străine, era stârnită de această popularitate⁹.

În acțiunea de reorganizare a partidului, Iuliu Maniu a semnat, la 28 august 1944, o circulară către președinții organizațiilor județene PNȚ, prin care le-a cerut să completeze forurile de conducere în baza statutului existent și a programului din 1935.

La 27 august 1944, a reapărut ziarul „Dreptatea”, sub conducerea lui Ion Livianu și, ulterior, a lui Néstor Badea și Nicolae Carandino.

Încă din primele zile din septembrie 1944, PNȚ a fost silit să se angajeze în lupta pentru putere datorită acțiunilor PCDR care, pentru început, a căutat să schimbe raportul de forțe dintre partidele istorice și comuniști în cadrul „Blocului Național Democrat”. Comuniștii urmăreau promovarea în componența acestuia a unor formațiuni - satelit care, dacă nu aveau sprijin popular, se bucurau în schimb de încrederea Kremlinului, întrucât această tentativă a eșuat, comuniștii au creat, împreună cu formațiunile respective, „Frontul Național Democrat” (FND), pe care au căutat să-l opună „Blocului Național Democrat” (BND).

La 4 noiembrie 1944, a fost constituit un nou guvern Sănătescu, un guvern politic, în care partidele istorice dețineau majoritatea portofoliilor: PNȚ - cinci ministere, PNL - patru ministere, față de FND, cu șase ministere.

La 2 decembrie 1944, generalul Sănătescu a fost nevoit să-și depună mandatul iar Iuliu Maniu, căruia Regele Mihai I și celelalte forțe politice democratice i s-au adresat pentru a prelua conducerea guvernului, a refuzat, apreciind că în situația politică dată nu era nici în interesul țării, nici în cel al partidului asumarea de către el a acestei răspunderi. Ca urmare, guvernul a fost format tot de un militar, generalul Nicolae Rădescu, care la 6 decembrie 1944 a obținut investitura. Noul guvern diferea de cel precedent numai prin înlocuirea lui Nicolae Penescu la Ministerul de Interne de către însuși șeful guvernului. Câteva zile mai târziu, N. Penescu devenea secretarul general al PNȚ în locul lui Ghiță Popp, demisionat.

La 1 martie 1945, în urmă presiunilor și amenințărilor la care au fost supuși din partea comuniștilor, tipografiile au renunțat să mai tipărească ziarul „Dreptatea”.

Cu ocazia zilei onomastice a Regelui Mihai I (8 noiembrie 1945), tineretul național-tărănist a organizat o mare manifestație în Piața Palatului Regal, la care au participat și studenți liberali, precum și o parte a populației Capitalei. Cu această ocazie s-au înregistrat violențe puse la cale de comuniști.

La 7 ianuarie 1946, au fost cooptați în guvern, ca miniștri de stat fără portofoliu, Emil Hațieganu (PNȚ) și Mihail Romniceanu (PNL), fapt care, fără a aduce nici o modificare a

modului de guvernare, a fost de natură să liniștească puterile occidentale, de altfel conștiente că nu au asigurat cu nimic dreptul românilor la autoguvernare.

La 6 februarie 1946, ca urmare a acestui „surogat de înțelegere” cu partidele istorice, SUA și Marea Britanie au recunoscut guvernul Petru Groza.

Poate că cea mai mare greșeală a lui Iuliu Maniu în perioada respectivă e aceea de a fi crezut și așteptat sprijinul occidental până în ultimul moment când s-a trezit în imposibilitatea de a mai contracara acțiunile comuniștilor.

În ianuarie 1946, ambasadorii Harriman și Kerr, sosiți în România pentru a pune în aplicare Acordul de la Moscova, îl asigurau pe Maniu că vor fi respectate libertățile fundamentale și libertatea alegerilor. Peste an, Kerr va mărturisi în memoriile sale: *„Cu multă strângere de inimă a trebuit să-î mint în față pe acest om curajos și iubitor de țară.”*

La alegerile care au urmat, rezultatele comunicate oficial au fost: Blocul Partidelor Democratice, reprezentându-i pe comuniști și sateliții lor, 78,45% și 347 de mandate; Partidul Național Țărănesc -12.62% și 33 de mandate; Uniunea Populară Maghiară - 9,84% și 29 de mandate; Partidul Național Liberal - 4.72% și trei mandate, în realitate, PNT, care a pus accentul în campania electorală pe un anticomunism intransigent și pe lupta „contra partidelor românești care servesc

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

tendențele comuniste”, a polarizat marea masă a alegătorilor și a totalizat peste 70% din voturi.

Rezultatul oficial al alegerilor s-a bucurat de recunoașterea membrilor Comisiei Aliate de Control și, în acest context, în dezacord cu Iuliu Maniu care s-a opus, la 1 decembrie 1946, Regele Minai I a deschis noul Parlament.

Dat fiind situația din țară, PNT a organizat în grabă plecarea din țară, cu avionul, a unui grup de fruntași ai partidului: Ion Mihalache, Nicotae Penescu, Nicolae Carandino și Ilie Lazăr. Încercarea a eșuat, grupul fiind arestat, prin trădare, la Tămădău, în apropierea Bucureștiului (14 iulie 1947). O acțiune normală în orice stat civilizat a fost răstălmăcită și incriminată ca trădare de țară. Drept urmare, întregul Partid Național Țărănesc a fost culpabilizat și, la 19 iulie 1947, Adunarea Deputaților a ridicat imunitatea parlamentară a deputaților PNT, iar la 25 iulie, Consiliul Politic al BPD a propus dizolvarea PNT.

La 29 iulie 1947, printr-un jurnal al Consiliului de Miniștri, a fost dizolvat Partidul Național Țărănesc (a șaptea desființare a partidului).

Între 29 octombrie și 11 noiembrie 1947, s-a desfășurat primul proces intentat PNT. Pe banca acuzării au fost aduși conducătorii partidului și câțiva înalți funcționari din Ministerul de Externe: Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Ilie Lazăr, Nicolae Carandino, Nicolae Penescu, Vasile Serdici, Ion Mocsonyi-Stârcea, Victor Rădulescu-Pogoneanu, Camil Demetrescu, Florian Roiu, Emil Lăzărescu, colonelul Ștefan Stoika, lt.col. Dumitru Stătescu, Radu Niculescu-Buzești și. Au fost judecați în lipsă Grigore Niculescu-Buzești, Grigore Gafencu, Constantin Vișoianu și Alexandra Cretzianu.

Secțiunea a 6-a. Tânărul Corneliu Coposu

Tânărul Corneliu Coposu s-a remarcat în viața politică încă din 1937, când ocupa funcția de secretar a lui Maniu.

Viața lui a fost însă strâns legată de politică încă de copil.

Tatăl lui Coposu, senator național-țărănist, era în termeni foarte buni cu Iuliu Maniu. Se frecventau și cu ocazia vizitelor pe care tatăl lui i le făcea lui Maniu la locuința părintească din Bădăcin, Corneliu Coposu a avut ocazia să îl cunoască pe acesta. Știa din familie de apartenența lor la vechiul Partid Național. Bunicul lui Corneliu Coposu, Grigore Coposu, preot, fusese mâna dreaptă a lui Gheorghe Pop de Băsești căruia îi făcuse campanie electorală pentru alegerile de la 1905. Tatăl lui Corneliu Coposu, preot tânăr fiind, făcuse politica activă alături de Partidul Național Român încă din 1909 și era în termeni foarte buni cu toți frunțașii săi.

Implicat activ în politica din Ardeal, tatăl lui Corneliu Coposu a suferit persecuții pentru acțiunile sale. A fost închis la închisoarea din Vac, la închisoarea din Seghedin și la cea din Budapesta, sub acuzația de înaltă trădare. A ieșit din închisoare cu ocazia eliberării Budapestei. De altfel, generalul Mosoiu și-a luat angajamentul în fața familiei că va merge personal să îl elibereze din închisoare.

După Adunarea de la Alba Iulia, când partea de nord a Ardealului a fost ocupată de armata lui Gyurošics, care comanda detașamentele secuiești, intelectualii ardeleni au fost arestați și trimiși la închisoare. Tatăl lui Corneliu Coposu a fost închis împreună cu familia lui Maniu, adică cu mama și cu sora acestuia.

La numai 16 ani, Corneliu Coposu intră la Facultatea de Drept și Științe de Stat din Cluj. În timpul studenției a fost președinte al studenților democrați de la Universitatea din Cluj. După absolvire, în 1934, se înscrie la doctorat, pe care îl va obține peste trei ani.

Din anul 1937 și până în 1940, când PNT era în ilegalitate, a fost secretarul personal permanent al lui Maniu, funcție care i-a permis să-l însoțească pe Maniu la foarte multe evenimente. După fiecare întâlnire mai importantă, Maniu avea obiceiul să îi dicteze un aide-memoire asupra celor discutate, astfel încât Corneliu Coposu cunoștea îndeaproape activitatea marelui om politic, care de altfel l-a și format.

După 1940, Corneliu Coposu a avansat în grad primind titlul de secretar politic.

În timpul războiului i s-a încredințat, de o manieră strict confidențială, misiunea de a întreține relații clandestine cu reprezentanții guvernului englez de la Li-verpool, cu misiunea opoziției de la Cairo, cu trimișii români de la Stockholm și apoi cu comandamentul militar aliat de la Foggia.

Misiunea lui Coposu a fost de a cifra și descifra mesajele pe baza unui cod al marinei britanice, destul de complex, dar care avea avantajul de a se schimba în fiecare zi.

În 1945 a fost ales secretar general adjunct al partidului.

În 1946 a fost promovat Secretar al Delegației Permanente, forul conducător al partidului.

După înscenarea de la Tămădău, Corneliu Coposu este arestat la 14 iulie 1947 și condamnat la muncă silnică pe viață.

Capitolul II După cincizeci de ani

În lucrarea dedicată totalitarismului, Hannah Arendt spunea: „Forța propagandei totalitare (...) stă în abilitatea de a închide și izola masele de lumea reală”.¹⁰

Nici regimul comunist din România nu a fost diferit de această realitate. Statul deținea controlul absolut asupra tuturor sistemelor de comunicare și dirija prin acestea torentul propagandistic asupra unei populații presate de penuria alimentară, de politica de interdicere a avorturilor și de acuta criză energetică de la un anumit moment dat, toate acestea amenințau chiar ființa biologică. Promovarea „marilor victorii socialiste” și extinsul cult al personalității familiei conducătoare se aflau într-o gravă contradicție cu realitatea zilnică a românilor. Spre deosebire de alte țări supuse propagandei, în diferite momente istorice. România a trăit experiența propagandei devenite complet necredibile pentru locuitorii săi. Deși obligați de sistem să accepte versiunea oficială a realității, cei mai mulți dintre cetățenii României aveau altă percepție asupra realității și învinuiau perechea conducătoare de aceasta.

„Oamenii erau pur și simplu constrânși la o duplicitate elementară. Chiar și copiii știau instinctiv, de la cea mai fragedă vârstă, ce trebuia să spui la școală și ce nu puteai să spui, despre ce se putea vorbi acasă și ce puteai să gândești într-adevăr. (...) Se spunea că Ceaușescu e nebun, dar numeroase aspecte ale regimului fuseseră în cele din urmă acceptate. Aceasta batjocorire permanentă a Conducătorului sfârșea prin a fi și o batjocorire a propriei persoane. Îl disprețuiam dar ne și disprețuiam, chiar dacă fiecare își putea găsi iară greutate scuze, care erau evidente.”¹¹

Dacă la moartea lui Stalin - unul dintre părinții totalitarismului și ai propagandei - a plâns o întreagă națiune (semn că realitatea oficială se apropia în destule puncte de percepția populară asupra realității), la moartea familiei Ceaușescu n-a plâns nimeni. Am asistat deci la falimentul propagandei ca instrument de dominare a națiunii. România era dominată la acel moment doar prin teroare.

Momentul 1989 a marcat ieșirea României din zona totalitară și începutul tranziției către pluralismul politic, către economia de piață și către comunicarea

deschisă. Totala lipsă de credibilitate a regimului Ceaușescu a determinat o uriașă credibilizare a celor care și-au asumat public victoria. România scăpase de un regim totalitar, pentru a fi pusă în periculoasă situație de a adopta, de bună voie, imediat un altul. Metaforic vorbind, credibilitatea noii puteri de la București a fost - pentru câteva luni - un adevărat dictator al României. Luptele de stradă, care au însoțit căderea regimului comunist, extraordinarele mesaje internaționale, care soseau din toate colțurile lumii, deformarea voită sau nevoită a realității de către noua putere (știrile privitoare la cei 60.000 de morți, la otrăvirea apei, la comandourile teroriste străine, tot folclorul legat de performanțele teroriștilor etc), construirea unui dușman colectiv întruchipat de Securitate, mitologia noilor lideri generați de revoluție (Ion Iliescu era prezentat că fiind un apropiat al lui Gor-baciov, generalul, Petre Roman că un superspecialist occidentalizat etc.) au creat un climat în urmă căruia orice tentativă de opoziție față de noua putere avea de surmontat un handicap uriaș.

Secțiunea 1. Disidența

Disidenții - puțini la număr - ai regimului Ceaușescu au fost discreditați imediat ce au încercat să aibă păreri contrare noii puteri.

Pentru a explica însă contextul social de după Revoluție, trebuie să clarificăm fenomenul disidenței, așa cum s-a manifestat el în perioada regimului comunist în România.

Poate datorită structurii psihice a românilor, sau sistemului de supraveghere care atinsese un grad destul de rafinat, astfel încât să împiedice circulația informațiilor compromițătoare, disidența nu se manifesta în sens propriu-zis, dar mai mult ca un lux, în sensul că se făcea auzită doar din partea unor persoane „relativ protejate”, datorită notorietății, ceea ce le aducea, direct sau implicit, un sprijin occidental.

În acest context, putem identifica mai multe tipuri de disidență.

Paul Goma are meritul de a fi fost unul dintre primii care au reușit să se facă auziți în străinătate, motiv pentru care a și fost numit „Soljenițin român”. Lui i se datorează prima manifestare hotărâtă și notorie a unei disidențe intelectuale românești, prin „scrisoarea deschisă către membrii Securității”, difuzată de Europa Liberă, un model de critică absolută și radicală adusă sistemului comunist. Alături de el, se remarcă prin fermitatea poziției, Minai Botez și Mariana Celac, precum și Dorin Tudoran.

Doina Cornea, este un alt exemplu de disidență, nu în adevăratul sens al cuvântului, pentru că ea nu făcuse niciodată parte din partid. De religie catolică uniată, cult interzis în România comunistă, luărire ei de poziție nu au avut niciodată

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

o tentă religioasă sau mistică, însă erau în spiritul angajării morale și civice. Datorită independenței de care dădea dovadă a suportat nenumărate neplăceri, mergându-se până la agresarea fizică. Cu toate acestea, beneficia de o anumită protecție datorită faptului că fiica ei era măritată în Franța cu un avocat cunoscut.

Aces lucru nu îi afectează cu nimic meritele, cu atât mai mult cu cât, datorită aprecierii lucide a transformării Partidului Comunist în Frontul Salvării Naționale, a fost catalogată de presa noii puteri drept un violent dușman al poporului.

Ana Blandiana a fost unul dintre cele mai curajoase personaje ale disidenței intelectuale, motiv pentru care i s-a și retras dreptul de semnătură în 1988.

Mircea Dinescu a fost autorul în 1988 a unui memoriu împotriva tiraniei lui Ceaușescu, pe lângă discursurile sale anticomuniste din Berlinul Occidental sau scrisorile deschise către președintele Uniunii Scriitorilor.

O alta categorie de disidenți o constituiau intelectualii care, deși nu făcuseră nici un act de disidență, erau cunoscuți ca și necolaboraționiști. Caramitru, Re-benciuc - manifestau practic o formă de rezistență intelectuală prin neamestecul în imposturile organizate de partid și implicarea strictă în munca pe care o desfășurau. „A rezista agresiunilor morale, a te demarca printr-o muncă într-adevar serioasă devenea un fel de alibi pentru a nu te amesteca în problemele arzătoare, începuse să se considere că cei care se dedicaseră acestui gen de nobilă speculație, fără să plece urechea la ceea ce se petrecea în uzine sau în vecini, aleseseră un subterfugiu. în mod curios, renegându-și propriile concepții marxiste, regimul începea, la rândul său, să încurajeze literatura gratuită, arta pentru arta.”¹-

Printre disidenți au existat și câțiva vechi comuniști, membri de partid intrați în ilegalitate, ca Silviu Brucan. Scrisoarea deschisă pe care i-a adresat-o lui Ceaușescu după revolta de la Brașov făcea un proces complet erorilor unei politici centralizate la extrem, care nu mai ținea cont de interesele și revendicările muncitorilor. Brucan, deși făcea parte din veche garda comunistă, devenise, în urmă anilor petrecuți în Occident, un marxist reformator care accepta evoluția ideologică și recunoștea că schimbările din societate nu mai confirmau vechea dogmă.

Chiar și în rândurile partidului, la nivel înalt existau personaje care își dădeau seama ce nu merge și formau opoziția internă. Ion Iliescu era cunoscut de câțiva ani drept o soluție de schimb, coleg de școală de partid cu Gorbaciov, îndepărtat ca urmare a antipatiei Elenei Ceaușescu față de el. Cel puțin așa susținea „glasul poporului”. Printre cei care l-au cunoscut personal încă de atunci se număra și Alexandru Paleologu, care afirma despre el că „avea un zâmbet amabil și fermecător, un chip care nu se încadra deloc în tipologia cunoscută a momentului. Părea, pe atunci, eliberat de dogmatism și avea un aer de deschidere spre Occident, spre ideile liberale”.

Însă, așa cum avea să se demonstreze după Revoluție, „Iliescu rămâne în esență un comunist de tip clasic, care recurge instinctiv la minciună și rea credință și care socotește că în felul acesta poate păcăli opinia publică sau o poate înfrunța - nu contează, îi este total indiferent. Asta dovedește totodată o completă necunoaștere a Occidentului, a modului de funcționare a unei societăți deschise și pluraliste. N-aș fi bănuir asta la Iliescu”, mai adaugă Paleologu, „care înainte conducea Editura Tehnică și dădea impresia, date fiind atribuțiile sale, că e la curent cu ce se întâmplă - cel puțin în domeniul lui - dincolo de granițele României, în Occident sau în Japonia. Dar obiceiurile, mentalitatea publică, și privată occidentală i-au rămas, vădit lucru, străine. Personalitatea lui avea să mi se dezvăluie (...) când Iliescu i-a făcut o lungă declarație lui Francois Mitterand. Etala în fața telespectatorilor o limbă de lemn fără cusur, impecabilă, pe care o mânua cu o asemenea ușurință, de parcă ar fi fost limba lui maternă. Era împodobită cu aceleași vorbe goale, cu aceleași metofore patriotice și sociale cu care fuseserăm îndopați până ni se aplecase. Totul era gândit în mod mecanic, asta sărea în ochi din acele demonstrații greoaie și implacabile (...) Se lăsa îmbătat de putere, pentru că puterea îi imbată mai ales pe oamenii mediocri. Sfârșesc prin a crede în propria lor popularitate, mai ales dacă e încropită prin manifestări organizate.”¹³ Dar să nu anticipăm.

Important este pentru acel moment și pentru ilustrarea fenomenului disidenței că apăsarea o aripă mai liberală, reformatoare, care va sfârși prin a încerca ceva.

În vara anului 1988, la Radio Europa Libera apăruseră manifeste foarte virulente împotriva lui Ceaușescu, semnate Frontul Salvării Naționale. În chiar prima apariție televizată, Iliescu se prezenta drept reprezentantul Frontului Salvării Naționale. Iar alături

de el, Sergiu Nicolaescu - un apropiat al fostului regim, acum eroul al Revoluției. Gelu Voican, cunoscut ca fiind împotriva lui Ceaușescu, deși nu era cunoscut ca disident activ sau Petre Roman, care avea să devină o figură importantă a noii puteri.

Acesta din urmă, s-a înconjurat ca prim ministru de tineri tehnocrați, majoritatea neocupând funcții de prim plan în vechiul regim. Însă, asta nu înseamnă că nu făcuseră parte din sistem, cunoscut fiind faptul că pentru a putea studia în străinătate, privilegiu de care se bucurase și, pe atunci tânărul și strălucitul ministru al afacerilor externe - Adrian Năstase - fost purtător de cuvânt al FSN, trebuia să ofere anumite garanții precum și serioase dovezi de fidelitate față de regim. Aceștia erau însă oamenii. Alții nu existau. Nu e o scuză, e însă realitatea.

Opoziția care se manifestase înainte de '89 nu era împotriva sistemului comunist (așa cum am văzut, unii dintre disidenți erau chiar reprezentanți de seamă ai acestuia) cât mai ales față de Ceaușescu. Poate că nici unul dintre disidenți nu spera sau aștepta căderea comunismului ca sistem politic în tot estul Europei. Nu e de mirare deci, că schimbările din decembrie au găsit o opoziție practic inexistentă. Nu mai exista opoziție politică de aproape cincizeci de ani.

Secțiunea a 2-a. Opoziția

Partidele istorice reintrate în legalitate au fost întâmpinate imediat cu ostilitate de către opinia publică, înainte chiar ca puterea să acționeze împotriva lor. Majoritatea populației din România și-a format de la televiziune și din presă o impresie complet greșită despre partidele istorice. Această impresie, a primelor șase luni de după Revoluție avea să marcheze imaginea acestora pentru următorii câțiva ani.

Prima apariție a liderilor țărăniști a lăsat o imagine catastrofală a acestora în rândurile mulțimii. Țărăniștii erau priviți ca niște mumii malefice reînviată în urma unei îmbălsămări ce durase 50 de ani de comunism, lui Coposu și celorlalți lideri li se prevedea un sfârșit rapid și o compromitere definitivă, prin dezvăluirea angajamentelor de informatori ai Securității. Coposu, cu trăsăturile lui adâncite și brăzdate, slab și îmbătrânit, sporea și mai mult culoarea sumbră a partidului. „Avea o proastă imagine mediatică și de câte ori n-a auzit el însuși sau nu a citit în ziare că are un cap de mort! Într-adevar nu avea nimic din telegenia atât de obligatorie astăzi pentru a intra în grațiile unui electorat care a fost dresat să-și aleagă liderii după criterii actricești. Acest om cu cap de mort era în realitatea lui vie un bărbat frumos. Avea niște ochi albaștri clari, cufundați în orbite adânci, și o privire blândă, fermă și uneori încruntată, de om pățit și trecut prin tot ce poate fi mai rău. Statura lui înaltă, impunătoare, corespundea perfect unui psihic echilibrat și unei inteligențe rafinate.”¹⁴

Pe 22 decembrie 1989, în casa lui Corneliu Coposu este elaborat apelul PNȚCD, semnat inițial de zece persoane, atâtea câte putuseră fi găsite, printre care: Ion Diaconescu, Ion Puiu, Ion Barbuș, Sergiu Macarie, Nicolae Ionescu Galbeni, Ioan Lup.

PNȚCD a fost și primul partid autorizat să funcționeze de către Tribunalul Municipiului București.

Una dintre principalele erori politice comise de către Iliescu și ceilalți lideri ai FSN a fost respingerea din start, încă din primele zile zbuciumate ale Revoluției, orice colaborare cu partidele istorice. Mărturia fostului prim - ministru fesenist. Petre Roman este elocventă:

„(...) când eram la televiziune, s-a prezentat acolo un om foarte bine, într-un palton gri, cum se purta pe vremuri, lung, cu o căciula de miel, de astrahan neagră, îndesată pe cap, și când a spus cineva de Coposu, a fost o reacție negativă. «Să

CORNELIU COPOSU ȘI PARTIDUL NAȚIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN DEMOCRAT

plece!» au strigat aproape simultan Bărlădeanu și Iliescu. (...) Abia mai târziu am aflat cine era de fapt cel pe care îl refuzasem atât de expeditiv. Vechi conducător al PNȚ dizolvat în 1948, Corneliu Coposu, spre deosebire de Ion Rațiu, nu se exilase vreme de jumătate de secol în Anglia. Rămăsese în România, unde intransigența lui și fidelitatea față de principiile sale îl costaseră 17 ani de pușcărie grea. Șaptsprezece ani de pușcărie grea, te îndreptățesc, cred eu, să dorești, în momentul căderii dictaturii care te-a osândit, să-ți spui cuvântul cu privire la viitorul țării. Iată ce, la un loc cu ceilalți, refuzasem! Dacă aș fi știut atunci, tot ce am aflat mai târziu, atât în materie de istorie, cât și în ce privește comportamentul politic, sunt sigur că n-aș fi acceptat, în marginile rolului pe care mi-l asumasem, ca lucrurile să se petreacă așa cum s-au petrecut (...) Acum sunt convins că, exact în momentul acela, ceva din Revoluția română a luat o turnură greșită, al cărei preț l-am plătit și îl mai plătim și astăzi. Reacția lui Iliescu, a lui Bărlădeanu și a lui Marțian Dan era reacția instinctivă a unor vechi activiști comuniști, care nu puteau înțelege și nu puteau accepta că ceea ce murea nu era una din formele comunismului, ci însuși comunismul în totalitatea sa. Bătrânii militanți nu-i mai tolerau pe Ceaușescu și doriseră să scape de el, dar acum încercau să zăgăduiască mișcarea democratică între limite foarte stricte, compatibile, măcar temporar, cu menținerea structurilor fundamentale. Aceasta reacție conținea latent, consecințe extrem de grave. Reteza scurt ce ar fi putut să fie marea șansa imediată a democrației în România."¹⁵

Extraordinarul scut de imagine, generat de Revoluția din decembrie, scut care îi proteja pe toți cei aflați în jurul lui Ion Iliescu a devenit cea mai puternică forță politică din România. În spatele său, FSN a condus România în primele șase luni de libertate. După momentele inițiale de euforie și de naivitate, noua putere s-a organizat și a început să lucreze.

„Puterea proaspăt instalată avea nevoie să mențină o stare de neliniște, o senzație de pericol, pentru a putea acționa în voie, fie reținându-i pe oameni în casele lor, fie făcându-i să-i vină rapid în ajutor, ca atunci când Iliescu i-a chemat, anunțând dintr-un studio al televiziunii, că se trăgea la etajele inferioare. Nu era decât o comedie. Manipulările astea nu au ieșit la iveală decât mult mai târziu."¹⁶

Practic, cu excepția FSN, partidele care se prezentau în față mulțimii erau organizate în grabă. Așa cum am văzut, PNȚ căpătase deja o imagine negativă, mai mult, baza tradițională a acestui partid nu mai exista, pentru că nu mai exista nici țărănime nici clasa burgheză, astfel încât programele lor se identificau la un anumit punct cu cele ale FSN-ului. Coposu declara că vor putea să adere la PNȚCD cetățeni din toate păturile societății, inclusiv foștii membri PCR, excluși fiind doar cei care deținuseră funcții importante în partid și cei care se făcuseră vinovați de abuzuri. În pofida limbajului folosit, care din păcate nu a făcut decât întărească senzația de vechi, din alta lume, câteva din principiile enunțate semănau cu programul FSN.

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

Politic vorbind, nu exista o opoziție reală, nici de cadre, nici de gândire coerentă.

Reapariția lui Ion Rațiu în acest context, după cincizeci de ani de absență, o căsătorie bogată și o viață extrem de opulentă în Anglia, șoca pe oricine trebuise să trăiască în foame, sărăcie lucie și frică. Rațiu era văzut ca un milionar britanic, purtător de papion, prost

vorbitor de limba română, de altfel cu un puternic accent englezesc. Deși întruchipa un model, nu era modelul care să îl apropie de electorat, ci mai degrabă unul care îl îndepărta de el.

Partidul Național Liberal este al doilea partid istoric reapărut oficial în ianuarie 1990. Liderul său era Radu Câmpeanu. Departă de imaginea pe care o proiecta Rațiu, și oferind o imagine mai plăcută decât cea a lui Corneliu Coposu, Radu Câmpeanu făcuse și el închisoare, apoi plecase în Franța, unde cunoscuse însă dificultățile exilului. Întors în România, regăsise o parte din foștii colaboratori, care în 1946 formau tânăra garda liberală, dar care evident între timp deveniseră niște bătrâni domni, purtători ai unei ideologii liberale clasice, deloc adaptată la nevoile actuale ale țării. Partidul mai avea în rândurile sale și niște personaje mediocre, care se implicaseră în ultimii ani în activități deloc clare. Alții, din rândul noilor membri, aveau marele dezavantaj de a fi total necunoscuți.

Per ansamblu însă, PNL a lăsat o impresie mai bună decât PNȚCD. În cadrul alegerilor s-a detașat, din motivele arătate mai sus, imaginea lui Câmpeanu, care s-a dezvoltat în paralel ca un mai bun și mai dinamic vorbitor, astfel încât, până în mai 1990, Radu Câmpeanu a fost perceput ca liderul opoziției partidelor istorice în fața FSN.

Al treilea partid istoric reînființat în decembrie 1989 a fost Partidul Social Democrat din România, condus de Sergiu Cunescu. PSDR a fost urmașul vechiului Partid Social Democrat, înființat în 1893 (condus de Ioan Nădejde și Vasile G. Mortun). Având o bază socială fragilă, el apărea sau dispărea în funcție de situația istorică, iar mai târziu evoluția îi este influențată de presiunile exercitate asupra sa de la Moscova. În 1927, partidul a reapărut sub conducerea lui Constantin Titel Petrescu și a lui Ilie Moscovici. Între 1944 -1946, PSD a colaborat strâns cu partidele conduse de Maniu și Brătianu. La Congresul din 1946, Constantin Titel Petrescu s-a separat de colaboraționismul PSD, formând Partidul Social Democrat Independent, formațiune care prin persecuții și arestări, a fost „ajutată” să dispară, iar liderul său a fost închis ilegal fără judecată. În închisorile comuniste, politicienii social - democrați și-au consolidat legăturile cu țăraniștii și liberalii, ceea ce explica participarea lor, alături de celelalte partide istorice la înființarea Convenției Democratice.

În scurt timp, cele trei partide istorice au preluat tot capitalul de imagine negativă prezentat de comuniști în cărțile de istorie.

CORNELIU COPOSU ȘI PARTIDUL NATIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN DEMOCRAT

Acest lucru a fost posibil nu numai datorită liderilor fesenști care moșteniseră ostilitatea activiștilor comuniști și a organelor represive securiste față de partidele istorice, dar și datorită discursurilor radical anticomuniste ce au caracterizat de la primele apariții partidele istorice. Reconsiderând acele poziții, se poate vedea că a fost complet antiprodutivă această temă, care nu numai că nu a adus voturi în plus, dar a lăsat loc de speculație echipei feseniste, care a provocat, întreținut și speculat cu mare abilitate frică celor mai largi categorii ale electoratului de răzbunarea țăraniștilor și liberalilor împotriva comuniștilor. În planul mentalităților colective și-a făcut loc repede imaginea revenirii la putere a unor forțe resen-timentare, pornite să plătească polițe și să comită acte de răzbunare politică.

În timp ce discursul fesenist vorbea de reconciliere și necesitatea de a privi spre viitor, reprezentanții partidelor istorice vorbeau adesea despre trecut, răzbunare și plătirea unor polițe. Chiar dacă discursul lor era nuanțat și erau deschiși până și pentru primirea în partidele lor a foștilor membri PCR, anumite mesaje bine plasate afirmău contrariul și conduceau la răspunsuri iraționale și la panică.

Din punct de vedere al strategiilor de imagine, putem constata insistența pentru identificarea unor dușmani în interior și pentru sugerarea existenței unor dușmani externi.

Așa cum am mai afirmat, noua putere avea nevoie de această stare de neliniște în rândurile populației, motiv pentru care s-a pretat la manipulări care vor afecta grav imaginea României în lume și vor distruge iremediabil capitalul de încredere obținut în urma Revoluției.

Secțiunea a 3-a. Acțiuni represive la adresa Opoziției

Violențele de la Târgu Mureș din 15 - 20 martie 1990, precum și venirile minerilor în București, au fost episoade organizate de oameni perfect instruiți în acest gen de activități. Guvernul s-a folosit de aceste diversiuni în spiritul naționalismului, apelând la pasiunile primare ale păturilor celor mai inculte ale populației. În acest context a apărut sloganul „Nu ne vindem țara”, ce prindea la cei ce nu aveau exercițiul democrației, care, după cum spunea și Alexandru Paleologu, „nu e posibilă fără o deschidere spre exterior, fără un oarecare cosmopolitism chiar, atitudine combătută dintotdeauna de staliști și de ceaușisti”.

Un prim moment în care opoziția s-a remarcat, iar Corneliu Coposu a apărut în calitate de om politic în acțiune l-a constituit mitingul organizat în Piața Victoriei, pe 28 - 29 ianuarie 1990, ca urmare a deciziei FSN (creat ca o uniune a forțelor democrate) de a participa la alegeri.

Decizia FSN de a participa la alegeri a fost reacția la neliniștea provocată de posibilitatea de a pierde puterea în favoarea partidelor istorice. Bracan a explicat la momentul respectiv că, teama resimțită față de țărăniști și liberali venea din ideea că aceste partide se vor răzbuna pentru martiriul suferit din partea comuniștilor, în plus, liderii fesenști erau îngrijorați și de posibila deplasare a spectrului politic către dreapta și slăbirea centrului și a stângii. Tocmai din acest motiv, se făceau că nu observa participarea celui deal treilea partid politic, PSDR, partid tradițional al stângii democratice, la protestul împotriva demersului fesenist.

Manifestația din 28 ianuarie a fost pregătită cu mare atenție de către partidele politice, cărora li s-au adăugat și partide nou înființate. Trebuie însă menționat că mitingul a avut un caracter organizat, disciplinat, urmărind revendicări politice precise. Se dorea o presiune exercitată asupra puterii, în favoarea procesului de democratizare. Partidelor li s-au adăugat numeroase grupuri de intelectuali, studenți, elevi, funcționari, în general oameni îngrijorați de alunecarea FSN pe panta folosirii resurselor statului în sprijinul propriei campanii electorale. În plus, era mai mult decât evident, mai ales în urmă episodului demiterii vicepreședintelui CFSN, Dumitru Mazilu, că elemente ale Frontului se foloseau de controlul absolut asupra fostei poliții politice și asupra arhivelor Securității.

Legătura dintre liderii FSN și fosta poliție politică a fost sesizată chiar de la început de Corneliu Coposu, care, în primul interviu publicat în presa scrisă românească din momentul interzicerii PNT de către comuniști, interviu acordat lui Dan Pavel în revista 22, din 27 ianuarie 1990 declara următoarele: „Securitatea continuă să nu ne lase în pace. La ora actuală este o problemă de interes vital, în revoluția pentru democrație și libertate, să dislocăm securitatea care ne asediază în continuare. Culmea e că supravegherea noastră se face nu numai în aceleași condiții pe care le-am suportat în timpul dictaturii securiste a lui Ceaușescu, dar și de către aceleași persoane” La întrebarea „Echipe de securitate specializate pe țărăniști?”, Coposu dădea un răspuns din care se deducea continuarea practicilor securiste îndreptate împotriva tuturor partidelor istorice: „pe țărăniști, pe liberali, social-democrați. Probabil că acum, în loc să dea informații conducătorilor de atunci, le dau

conducătorilor Frontului Salvării Naționale. Telefonul meu este și în prezent supravegheat. Am protestat vehement, iar domnul Iliescu a promis că va lua masuri radicale pentru încetarea acestei stări de lucruri."

Revenind la mitingul din Piața Victoriei, multe din conflictele principiale și practicile politice ale celor două părți, pot fi deduse chiar din lozincile strigate. Pe de o parte, manifestanții din partea partidelor politice și a societății civile strigau: „Cine-a stat cinci ani la ruși, nu poate gândi ca Bush!", „Nu vrem neocomunism!", „FSN = PCR", „Ieri Ceaușescu? Azi Iliescu!", „Ne credeți numai când murim?".

Drept răspuns, liderii fesenști au organizat o contramanifestație, pornită din fața sediului Primăriei Sector 1, din strada Banu Manta. Din anumite puncte de

CORNELIU COPOSU ȘI PARTIDUL NATIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN DEMOCRAT

vedere, se repetau scenele din perioada 1945 - 1948, când manifestațiilor partidelor istorice li se răspundea cu contramanifestații proletare organizate de partidul comunist. Diferența consta în efectul pe care l-au provocat aceste contramanifestații, dacă în urmă cu patruzeci de ani, ele duceau la scoaterea în ilegalitate a partidelor istorice, acum le-au adus acestora un plus de avânt.

În sprijinul FSN au fost aduși muncitori de la I.M.G.B., „Republica", „23 August", „Electroaparataj", „Vulcan" etc. Succesul mobilizării acestora se explică prin manipulare - fusese lansat zvonul că partidele istorice și simpatizanții lor puseseră la cale o lovitură de stat, iar acum puterea trebuia apărată împotriva „dușmanilor de clasă". Contramanifestația fesenistă a ocupat Piața Victoriei, înainte de venirea partidelor istorice. Muncitorii și simpatizanții fesenști scandau lozinci de genul: „Nu ne vindem țara!", „Nu străinii!", „Ce vor PNT și PNL?", „Un os de ros", „Nu-i vrem pe cerșetori la putere!".

Deși grosolane manipulări ale Securității, aceste lozinci se vor regăsi peste trei luni în principalele teme ale campaniei electorale. În fața mulțimii au luat cuvântul o serie de simpatizanți fesenști, care încercau să motiveze schimbările de direcție în activitatea Frontului. (Dan Iosif- „Frontul a avut numai obligații, dar care sunt drepturile Frontului? Să se retragă?"). La aceste incitări, mulțimea răspundea pe măsură acuzând partidele politice că nu au luat parte la evenimentele din 22 decembrie și că își atrăgeau adepți oferindu-le bani și băuturi alcoolice. Se construia noul stigmat ideologic al partidelor istorice, pe fondul vechilor automatisme comuniste ale luptei de clasă, la care se adăugau acuzații de a nu fi participat la evenimentele din decembrie 1989.

Pe măsură ce simpatizanții partidelor istorice se apropiau de sediul Guvernului, li s-au alăturat o mulțime de cetățeni ai Bucureștiului, fără apartenență politică, astfel încât numărul manifestanților a fost cu mult mai mare decât al mobilizațiilor FSN. În timpul în care au ocupat Piața Victoriei, liderii partidelor politice negociau cu liderii fesenști, în schimb atât televiziunea cât și radioul transmiteau apeluri disperate populației de a veni în sprijinul Frontului. Deși de la balconul Palatului Victoria, reprezentanți ai FSN, PNTCD și PNL s-au adresat mulțimii, înștiințându-o că a început dialogul dintre cele două părți, înspre București se îndreptau deja trenuri și autobuze cu mineri și muncitori din provincie.

După încheierea negocierilor, Corneliu Coposu a vorbit mulțimii cerând ca reprezentanții PNTCD să se retragă în liniște. În acel moment Coposu a fost perceput pentru prima dată de către intelectualii prezenți la manifestație drept liderul opoziției politice. În piața părăsită de reprezentanții partidelor istorice au rămas muncitorii mobilizați de FSN.

În cursul zilei de 29 ianuarie au apărut în București mineri, însoțiți de muncitori bucureșteni și din provincie. A fost prima mineriadă din istoria poscomunistă a României, pusă la cale de liderii CFSN.

„Mineriadele au fost unul dintre cele mai perverse instrumente folosite de putere pentru anihilarea opoziției și întărirea legăturilor cu masele de simpatizanți, pentru că ele au îndepărtat România pentru mulți ani de clubul țărilor civilizate din Europa.”¹⁷

Minerii au luat cu asalt sediile partidelor istorice, scandând: „Nu partide cu dolari, sunt doar niște bișnițari!”, „Noi suntem cu Frontul!”, „Jos intelectualii, studenții la muncă!”.

În față sediului PNȚCD din Piața Rosetti, muncitorii și simpatizanții frontiști au primit cu ovații grupul de tineri care purta un coșciug pe care era scris „Pentru domnul Coposu”.

Petre Roman a intervenit în apărarea liderilor țărăniști, scoțându-l din zonă pe Corneliu Coposu cu ajutorul unui transportor blindat. Imaginea a rămas întipărită în mintea mulțimii pentru că făcea analogia cu Ceaușescu ieșind din TAB.

În lumina acestor evenimente, ne punem întrebarea, dat fiind că totul era orchestrat de către liderii FSN, cum vedeau aceștia cadrul viitoarei democrații, întrebarea nu face decât să sublinieze ideea că întreaga Revoluție a fost un moment pregătit de grija, care urmărea nu îndepărtarea comunismului ca regim politic, dar doar pe liderul acestuia din România. Amploarea evenimentelor însă i-a luat pe nepregătite pe cei care dirijaseră desfășurarea Revoluției, de unde și măsurile disperate ale puterii noi instaurate de a îndepărta orice opoziție.

Monopolul deținut de noua putere asupra televiziunii naționale, a radioului național, a fabricilor de hârtie și a tipografiilor a determinat acțiuni de forță ale statului, acțiuni care vizau limitarea la maximum a informațiilor care contraveneau informației oficiale. Deși nu avem de-a face cu propaganda clasică (aceea specifică regimurilor totalitare), diseminarea către populație doar a informației oficiale este până la urmă tot o formă de propagandă. O propagandă de tranziție. Informația nu mai era impusă prin forța sistemului care o generează, ci prin blocarea accesului masei la alte informații. Dezinformarea cu privire la identitatea politică a partidelor istorice și a liderilor acestora contrazicea cele mai elementare cunoștințe de istorie a României, bunul - simț și evidența factuală.

Acest sistem de manipulare a *gloatei*, combinat cu permanenta enunțare a pericolelor care pândeau tânăra democrație românească, a determinat nașterea unui sentiment de anxietate în întreaga societate românească. Comunismul a fost învins pentru că din multe puncte de vedere se opunea unei lungi tradiții de anomie¹⁸ și individualism rural. „Comunismul a încercat să genereze o (fără îndoială perversă) continuitate politică într-o societate care nu cunoscuse până atunci nici o altă formă de solidaritate civilă cu excepția etnicității”¹⁹.

Într-un interviu acordat ziarului *Adevărul*, în 31 ianuarie 1990, Corneliu Coposu răspunde acuzațiilor și bănuielilor conspiraționiste: „Am considerat întotdeauna dialogul necesar și continuăm să rămânem pe aceeași poziție. O condiție de căpetenie a dialogului este să nu se facă denaturări și interpretări care nu au nici o legătură cu realitatea și să se facă incitații. Am ajuns cu dl. Iliescu și dl. Roman la niște rezultate încurajatoare în ce privește stabilirea unor puncte de vedere reciproc acceptate și socotesc că în toate domeniile se pot apropia condițiile. Cred că, dacă situația se va normaliza, vom putea relua dialogul.

Manifestația de duminică a avut drept unic obiectiv revendicarea ca CFSN să abandoneze monopolul puterii pentru a se putea prezenta fără suspiciune la alegeri, asigurând în același timp respectarea propriului decret de separare a puterilor și să fie de acord cu constituirea unui Consiliu de Uniune Națională cu participarea tuturor partidelor și a unor personalități din țară. Demonstrația făcută de partidul nostru, la care au participat pe lângă liberali și social - democrați, și alte trei partide noi, precum și cetățeni neangajați politicenește, a fost pașnică, civilizată, disciplinată. Nu am admis pancarte cu atacuri la

persoană. Dacă s-au ivit asemenea pancarte, nu au aparținut organizatorilor. Tot ce s-a spus și s-a scris despre intențiile noastre agresive sunt pure născociri.

Luni a fost organizată o demonstrație de intimidare, cu lozinici calomnioase chiar la adresa mea, prin care se pretinde că aș fi plecat din țară, cu toate că din 1938 nu am trecut peste frontieră, că aș fi deținut moșii, deși nu am avut nici o sfoară de pământ; că aș fi plin de dolari și că aș fi cumpărat participarea oamenilor la manifestație, cu toate că se știe că n-am nici un fel de situație materială. Mi s-au pus întrebări provocatoare despre absența mea de la revoluția din decembrie, cu toate că în zilele de 21 și 22 decembrie am fost prezent sub tirul teroriștilor în toate fazele confruntării. Am stat 17 ani și jumătate în închisorile comuniste, am fost trimis în domiciliu forțat și, până în 22 decembrie, am fost unul dintre cei mai supravegheați oameni din capitală."

În urmă evenimentelor din 28 - 29 ianuarie, la 1 februarie 1990, reprezentanții partidelor istorice și ai altor partide s-au întâlnit cu liderii CFSN pentru a conveni asupra principiilor de funcționare a noii autorități. S-a format Consiliul Provizoriu de Uniune Națională (CPUN) format din reprezentanții CFSN (50% din numărul de locuri) și ai celorlalte partide (50%, câte trei membri din partea fiecărui partid constituit până la acea dată).

Aceste prime confruntări între FSN și opoziție au pus bazele a ceea ce mai târziu avea să devină opoziția unită sub semnul CDR și sub conducerea lui Corneliu Coposu.

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

Secțiunea a 4-a. Demersuri civice

La 11 martie, mai multe organizații civice (Societatea „Timișoara”, Asociațiile „Europa” și „16 Decembrie”) au organizat adunarea de lansare oficială a Proclamației de la Timișoara. Îndreptată împotriva fesenștilor și a „mafiei comuniste” Proclamația propunea la Punctul 8:

„ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură pe orice listă a foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și a suspiciunilor care frământă azi societatea românească. Până la stabilizarea situației și reconcilierea națională, absența lor din viața publică românească este absolut necesară. Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști candidatura la funcția de președinte al țării. Președintele României trebuie să fie unul dintre simbolurile despărțirii noastre de comunism”²⁰

În scurt timp la textul revoluționar au aderat numeroase asociații civice și politice, precum și numeroși semnatori individuali. A fost prima acțiune politică și civică de amploare, care a implicat în egală măsură, actorii politici și societatea civilă, în mod organizat.

George Șerban, principalul autor al Proclamației, a fost și primul care a avut ideea unei opoziții unite. El a creat un grup care a încercat să convingă personajele politice din fruntea partidelor să meargă împreună la alegeri și să propună un singur candidat la președinție. Singurul care a agreat această idee de la bun început a fost Coposu, în timp ce Radu Câmpeanu a respins-o furibund, iar Sergiu Cunescu nu a agreat-o.

Secțiunea a 5-a. Fenomenul Piața Universității

Fenomenul Piața Universității a început relativ simplu. În urmă unui miting electoral al Blocului National al Partidelor de Centru (în Piața Unirii) și al PNȚCD (în Piața Aviatorilor) o parte dintre manifestanți au ocupat pe termen lung Piața Universității, denunțând deturnarea idealurilor revoluției din decembrie de către FSN. Cu această ocazie, trupele de poliție au intervenit brutal asupra manifestanților din Piața Universității, amintind de abuzurile și brutalitatea milițienilor regimului totalitar. Acțiunile acestora au întârât mulțimea, care a ocupat Piața Universității. Pentru că se apropiau alegerile, și pentru a nu fi comparat cu Cea-ușescu, Iliescu nu a îndrăznit să mai ordone intervenții asupra manifestanților, astfel încât Piața Universității s-a închis efectiv cu baricade, până la următoarea

CORNELIU COPOSU ȘI PARTIDUL NATIONAL ȚĂRĂNESC CREȘTIN DEMOCRAT

venire a minerilor în Capitală, pe 13 iunie, aceasta devenind „zona liberă de neocomunism”.

Pe tot parcursul manifestației, liderii fesenști au încercat să acrediteze ideea că partidele istorice erau organizatoarele din umbră ale acestei manifestații, și că Ion Rațiu îi plătea în dolari pe manifestanți, că acolo se consumau droguri și se făceau orgii. În realitate, organizatorii mitingului erau asociațiile civice, care-își și asumaseră în mod deschis participarea și responsabilitatea. Chiar dacă simpatizau cu ideile vehiculate de manifestanți, partidele istorice s-au ferit să se implice direct tocmai pentru că se aflau în campanie electorală.

Secțiunea a 6-a. Contextul politic care a facilitat concentrarea opoziției democratice în jurul PNȚCD

Între 1990 - 1992, în interiorul PNL s-au produs o serie de confruntări între aripa tânără și conducerea gerontocratică a partidului, mai ales față de rezultatele alegerilor.

Grupurile de politicieni tineri reproșau conducerii partidului liberal nu numai faptul că era deconectată de la realitatea din țară, dar mai ales strânsele legături existente între unii lideri ai partidului și conducerea fesenistă. Dar conducerea PNL nu a dat atenție acestor reproșuri, chiar dacă ele au apărut și în presă, în particular în *Viitorul*, ziarul partidului. Conform unei mărturii a lui Dinu Patriciu, mărturie confirmată de evoluția ulterioară a liderului Câmpeanu, care a acceptat ca partidul său să nominalizeze miniștri în cabinetul Stolojan, precum și apropierea mai târziu între PNL Câmpeanu și PDSR. În urma alegerilor câștigate de FSN în 1990, Radu Câmpeanu aștepta să fie chemat împreună cu partidul său, la guvernare, așa cum i se promisese înainte de alegeri.

Alte ipoteze vehiculate de liderii PNL tineri se refereau la strânsele legături dintre „bătrânii” liberali - Câmpeanu, Săndulescu, Lăzărescu, Quintus, etc, cu Securitatea, ipoteze confirmate parțial mai târziu.

„Asemena confirmări au apărut și au fost documentate de către CNSAS în cazurile Dan Amedeu Lăzărescu și Mircea Ionescu-Quintus. Un set enorm de documente cu privire la represiunea exercitată de regimul comunist asupra PNL a fost furnizat la solicitarea lui Dinu Zamfirescu. Conform unor mărturii, tinerii liberali au fost avertizați încă din ianuarie 1990 de faptul că unii dintre „bătrâni” erau controlați de noua putere (datorită dosarelor de colaboratori ai Securității). Cu toate că au știut, ei nu aveau dovezi scrise, iar respectul față de „bătrâni” i-a

CERCETĂRI MULTIDIMENSIONALE ÎN ȘTIINȚELE UMANISTE

împiedicat să vorbească. Oricum, puternica infiltrare a PNL (ca și a altor partide, istorice sau postcomuniste) de către foști ofițeri și informatori ai Securității explică parțial avansurile mișcării liberale, numeroase sciziuni, certuri, scandaluri publice."²¹

Acestea au dus la constituirea în iulie 1990 a PNL - Aripa Tânără, compus din deputații PNL: Dinu Patriciu, Călin Popescu Tăriceanu, Andrei Chiliman, Radu Boroianu etc. Tinerii liberali au fost considerați trădători, sau în cel mai bun caz, oportuniști, de către cei rămași în PNL, de o parte a partidelor democratice precum și de reprezentanți ai presei independente, iar faptul că ei au acceptat să colaboreze cu guvernul care îi adusese la București pe mineri, era considerat abonimabil din punct de vedere moral. Tot ceea ce făcea PNȚ-AT contrazicea principiile luptei anticomuniste.

Sunt relevante pentru discuția de față, transformările prin care a trecut PNL, pentru ilustrarea contextului politic care a permis transformarea PNȚCD în nucleul opoziției democratice, în frunte cu Corneliu Coposu.

Nu trebuie să uităm, că în perioada de după Revoluție și până la primele alegeri, PNL și figura liderului liberal, se detașaseră pe frontul opoziției, în detrimentul PNȚCD și a liderului său, Corneliu Coposu, datorită unor factori obiectivi dar mai ales subiectivi, și anume lipsa unor lideri de imagine. O dată cu alunecarea din prim planul opoziției a PNL, se poate spune că locul lăsat liber le permite țăranștilor să facă primele demersuri pentru coalizarea opoziției.

Sunt primii pași care îl vor afirma, alături de erodarea încrederii în PDS și în eseul, pe Corneliu Coposu ca una dintre cele două figuri politice marcante ale României primilor ani după Revoluție, (cealaltă fiind Ion Iliescu)

Deci PNL suferă o serie de lovituri interne, care culminează, dacă se poate considera astfel, cu gafa liderului liberal. Radu Câmpeanu, care în încercarea de a găsi un candidat prezidențial pentru alegerile din '92, îl propune drept candidat la funcția de Președinte al României pe Regele Mihai.

„Sursele noastre concură în a nu atribui această idee în exclusivitate președintelui liberal din acea vreme, Radu Câmpeanu, care a aprobat-o și a promovat-o public. Unii ne-au spus că ideea i-ar fi aparținut lui LV. Săndulescu, unul *dintre* liderii liberali seniori, care acceptase să lucreze ca subsecretar de stat în Ministerul de Externe, în timpul cabinetului Stolojan, instalat în septembrie '91. După cum ne-a explicat Dinu Zamfirescu, propunerea fusese o capcană întinsă PNL de către SRI, printr-unul dintre secretarii de stat ai cabinetului Stolojan, «colog» de ministere cu LV Săndulescu, personaj cunoscut ca agent sub acoperire, ca expert în manipulare politică și mercenariat în campaniile electorale, etc și care ulterior s-a și apropiat cu succes de foștii adversari politici.”²²

Capitolul III

Corneliu Coposu

Personalitatea lui Corneliu Coposu a influențat fără îndoială istoria ultimilor ani, chiar și după trecerea sa în neființă. Spuneam la începutul acestei lucrări că imaginea sa a mers în paralel, până în momentul în care s-a suprapus, pe imaginea partidului pe care l-a condus, ca în cele din urmă PNȚCD să supraviețuiască numai prin prisma a ceea ce a reprezentat Corneliu Coposu.

Figura sa a fost mereu contrapusă celui alt personaj politic care a influențat istoria de după '89, și anume Ion Iliescu, avantaj în planul imaginii pentru Coposu, dar avantaj câștigat și dezvoltat foarte lent, în perioada 1991 - 1994, pentru a atinge punctul culminat la moartea sa în 1995 și cele mai puternice ecouri în 1996, care de altfel vor aduce pentru CDR succesul electoral în 1996.

A fost deseori numit sfântul politicii românești, chiar și cei mai înverșunați adversari, recunoscând după moartea sa că a fost un om de o ținută morală deosebită.

Vom evoca încercările prin care a trecut în perioada de detenție, ce vor duce poate la o edificare a martiriului celui ce a fost Corneliu Coposu, pentru că un caracter cu adevărat puternic se face cunoscut numai prin felul în care supraviețuiește marilor încercări.

La 14 iulie 1947 era arestat și condamnat la muncă silnică pe viață.

Cum valoarea unui om este dată de modul în care se comportă în împrejurările excepționale ale vieții, cităm din amintirile din această perioadă a lui Șerban Ghica: „în dimineața zilei de 8 decembrie 1950, am ajuns în colonia Capul Midia, cu mari speranțe de a avea un regim mai omenesc: contact cu familia, scrisori și pachete. Totul a fost un vis, deoarece am fost supuși la un regim de exterminare.

Într-un colț al coloniei era un țarc înconjurat de sârmă ghimpată care cuprindea 16 barăci. Cei veniți în ziua de 8 decembrie au format primul detașament condus de Bucur (Focșani), în colonie erau circa 5000 de internați, dintre care mulți cunoscuți: Radu Lobei, Bebsi Manisalian, Mihai Berindan, Ilie Ruicănescu, Radu